

Európa Kulturális Fővárosai 2018-ban

a máltai Valletta és a holland kisváros, Leeuwarden

Az európai kulturális fővárosok a kultúrán keresztül segítik egybekovácsolni a közösségeket az adott városoknak, állampolgáraiknak és gazdaságaiknak járó hosszú távú előnyök érdekében.

Az idei különleges év, hiszen 2018 a kulturális örökség európai éve is egyben, ami azt jelenti, hogy a fővárosok programjaik során a kulturális örökséget előmozdító kezdeményezéseket is szem előtt tartanak. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy kiemeljék a kultúra szerepét az európai identitás megteremtésében.

A kulturális örökség európai évével szeretnék felhívni a figyelmet – jelentette ki az illetékes uniós biztos – az európai kultúra sokféleségére és gazdagságára, előmozdítani a kultúrák közötti párbeszédet és a társadalmi integrációt, illetve hangsúlyozni a kulturális örökségnek a közös történelmi tudat és identitás kialakításában betöltött szerepét.

A bizottsági tájékoztatás szerint *Valletta* több mint száznegyven kezdeményezést és négyszáz eseményt tartalmazó éves programja arra ösztönzi a művészeket és a közönséget, hogy újragondolják a kultúráról kialakult hagyományos vélekedést. A hollandiai *Leeuwarden* mintegy nyolcszáz programjával a Frízföld régió és Európa közösségeinek megerősítésére és összekapcsolására törekszik.

A kulturális fővárosok kiválasztásában kulcs szerepük volt a városok által benyújtott pályázatban felvázolt hosszú távú stratégiáknak, a pályázat előremutató európai dimenzióinak, a gazdag kulturális és művészeti tartalomnak, a megvalósítási képességnek, valamint a társadalmi határokon és kultúrákon átnyúló kapcsolatok várhatóan kedvező alakulásának.

Az Európa Kulturális Fővárosa címek adományozását Melina *Mercouri* görög kulturális miniszter kezdeményezte 1985-ben. A városokat olyan kulturális programpályázat alapján választják ki, amely erős európai dimenziót foglal magában, segíti a lakosság bevonását a város és az adott régió kulturális életébe, valamint hozzájárul a város és környezete hosszú távú fejlődéséhez.

Az Európa Kulturális Fővárosa cím lehetőséget nyújt a városok számára, hogy kialakítsák arculatukat, elhelyezzék magukat Európa és a világ térképén, turistákat vonzzanak, és átgondolják saját kultúrájukhoz fűződő viszonyukat. A korábbi példák azt mutatják, hogy a cím jelentős és hosszú távú kulturális, gazdasági és társadalmi előnyöket jelent úgy az adott város, mint a környező térség számára.

Európa Kulturális Fővárosa 2017-ben a dániai Aarhus és a ciprusi Páfosz volt. Leeuwarden és Valletta

után 2019-ben a bulgáriai *Plovdiv* és az olaszországi *Matera* következnek. 2020-ban a horvátországi *Rijeka* (Fiume) és az írországi *Galway*, 2021-ben a bányászati *Temesvár* (Timișoara) és a görögországi *Eléfszina*, valamint a vajdasági *Ujvidék* (Novi Sad), 2022-ben pedig a luxembourgi *Esch* és a litvániai *Kaunas* veszi át a címet.

Magyar város eddig csak egyszer viselte a címet (Pécs, 2010). A júniusban elfogadott lista alapján Magyarország legközelebb 2023-ban, Nagy-Britanniával közösen adja majd Európa kulturális fővárosát.

Három magyar város jutott tovább az Európa Kulturális Fővárosa 2023 pályázat második körébe

A Kormány által létrehozott Európa Kulturális Fővárosa Tárcaközi Bizottság az alábbi állásfoglalást hagyta jóvá az Európa Kulturális Fővárosa 2023 Szakértői Testület kiválasztási eljárásáról, melynek alapján a Testület a második körbe továbbjutó három városról – Debrecenről, Győrről és Veszprémről – határozott.

(Emberi Erőforrások Minisztériuma)

Valletta

A Máltai Köztársaság – a Földközi-tengerben, Szicília-tól száz kilométerre fekvő szigetecsoporthoz tartozó fővárosa. A Jeruzsálemi Szent János Ispótyalos Lovagrend (Johannita Lovagrend), amely 1530-ban kapta meg szolgálataiért Málta szigetét, egy tengerbe nyúló 60 méter magas sziklán itt alakította ki legnagyobb, főleg

a hegy kövezetébe vájt erődítményét. A várfalak mögött, majd körülötte idővel egyre nagyobb lett a lakónépesség, amely napjainkban megközelíti a hat és félezres lélekszámot. A város neve is a johannitáktól ered: Jean *Parisot de La Valette*, a rend nagymestere tiszteletére kapta. A török ostromhadaktól 1566-ban ugyan sikeresen megvédték magukat, 1798-ban azonban Napóleon katonái szállták meg az országot és a várost. A partra szálló britek rövid idő alatt visszaszorították őket a vallettai erődbe, amit azonban a franciák csak két év után adtak fel. Az anglok viszont nem távoztak dolguk végeztével: 1814-ben brit koronagyarmattá tették az országot. A helyi kormányzó és hivatalai is a városban működtek. A II. világháború idején Mussolini többször ágyúztat

ta, bombáztatta a város kikötőjét, a haditengerészet ellátó egységeit.

Amikor az ország százötven évnyi brit uralom után, 1964-ben visszanyerte függetlenségét, Valletta fejlődése is felgyorsult, az ország gazdasági központjaként benne és térségében összpontosul az ország szinte teljes ipara. Elelmiszer-, dohány- és bőrfeldolgozó, valamint textilüzemek veszik körül.

A 0,8 km² (a Margit-szigetnél valamivel kisebb) területű város barokk és reneszánsz magján túl sakktabla-szerkezetű utcahálózatát vegyes stílusú, jellemzően egyemeletes házakkal szegélyezik. Mindegyik utcából látni a tengert. Kikötőiben békésen megférnek a halászflootta és a haditengerészeti bázis hajói. A város legfontosabb épületei a két udvarral rendelkező nagymesteri palota, a barokk stílusban épült Miasszonyunk-templom, amit hálából emeltek a törököktől való megmenekülés után, valamint a johannita lovagok temetkezési helyeként használt, mennyezetfreskókkal díszített Szent János-társaskatedrális, a város főtemploma. (Caravaggio Szent János lefejezése című falfestménye is itt található.) A híven őrzött sokszínű hagyományok abban is megmutatkoznak, hogy Vallettában anglikán közösség és skót egyház is működik (előbbieket a Szent Pál-templom, utóbbiakat a Szent András-templom fenntartói). Vallettát 1980-ban a Világörökség részévé nyilvánították, a település azonban nem ragadt a múltba. Néhány éve adták át például Renzo Piano (egyebek mellett a párizsi Pompidou Központ tervezője) munkáját, a City Gate-et, ami a város kapuja és az új Parlamentet s Operaházat egészíti ki. Új szabadtéri színpad is épült, de kőszínház, szépművészeti, történelmi múzeum és egyetem is működik a városban. Elegáns üzleteiről és kávéházairól is híres.

Európa Kulturális Fővárosaként az ideai eseménysorozat művészeti kulturális és tudományos programokat egyaránt tartalmaz. A nyitohét zenével és szórakoztató műsorokkal vonzotta az érdeklődőket Vallettába. Utcai művészek és előadók terjesztették a megnyitó híret. A város különböző pontjain utcai kiállítások hirdették az eseményt. A lenyűgöző küllemű történelmi épületekben nyílt napokat tartottak, hogy belső tereik is felfedezhetőek legyenek, s történetüket is elbeszélték. Májusban virágba borult Valletta, ekkor kezdődött meg ugyanis az úgynevezett Zöldfesztivál, a hónap végén viszont a divat vált a főszereplővé. A máltai divathéten (Malta Fashion Week) az öltözettervezők és ruházati cégek divatbemutatói, kirakatversenyei, a kereskedők ruhavásárai vonzották a közönséget. Júniusban az érdeklődés a tengerpartra összpontosul: minden idők legnagyobb máltai tengeri parádéját rendezik meg a Nagy kikötőnél. Júliusban nyitják meg az Összművészeti Fesztivált, melyen kiállítások és előadások követik majd egymást. Szeptemberben Vallettában és Leeuwardenben egyszerre viszik színpadra Verdi Aidájának kortárs változatát. Októberben a Fehér éjszakák során egész éjjel szabadtéri előadásokkal, a múzeumok, intézmények pedig nyitott ajtókkal

várják a vendégeket. Novemberben a Nemzetközi Gyermekek és Ifjúsági Művészeti Fesztivál során a fiataloké lesz a főszerep, és a nemrégiben újraéledt Dizájn Klaszternek köszönhetően a Dizájn Hét is ekkor kerül megrendezésre. Decemberben adventi rendezvényeken idézik meg Európa különféle karácsonyi hagyományait.

Leeuwarden

Holland tartományi székhely, Frízföld fővárosa. (A frízeket az ókori történészek egy ősi germán törzsként írják le, Nagy Pippin és Martell Károly frank királysága igazta le őket.) Már a II. századtól lakták, s a XV. századig tengeröble miatt – amíg elisza-

posodása, majd kiszáradása miatt használhatatlanná nem vált – fontos németalföldi kikötőhely, gazdasági központ volt. 1190-ben már városfalak vették körül. A reformáció idején a keresztény vallási megújulás fontos központjává lett. A XVI. században Leeuwarden, Friesland és Groningen kormányzója ide helyezte székhelyét. Sok éven át a Nassau királyi család székelte itt és hagyott maga után számos emléket.

A II. világháború során németek szállták meg, s egy kanadai páncélos hadoszlop – állítólag parancsot szegve – ostromolta meg, szabadította fel 1945 áprilisában.

A város híres szülötte Maurits Escher festőművész, grafikus, aki a csak két dimenzióban elképzelhető „lehetetlen tárgyak” és épületek műalkotójaként tett szert nemzetközi hírnévre. Az egykori lakók közül azonban igazi világhírré Margaretha Grietje Zelle táncosnő és színművész jutott, akit egy évre még a milánói Scala társulatába is szerződtettek. Művészneve Mata Hari volt, s e néven végezték ki kémként.

A ma 84,10 km² kiterjedésű – nagyjából Mosonmagyaróvár méretű – Leeuwarden (a frízek nyelvén Ljouwer) közel százezer lakosú. A város központja a Stadsgracht-csatorna által körülvett, szigetszerű terület. Itt található az Igazságügyi palota, a Harmonica (színház- és hangversenyterem), és a Het Princessehof Múzeum, ami Indonéziából (az egykori Holland Kelet-Indiából) származó gyűjteményt, valamint kínai és más keleti porcelán-, illetve fajansz-kincseket mutat be. A leeuwardeni ferde-torony (az Oldehove), a Jacobijnerkerk templom, a Városháza szép épülete, a Mérlegház és a települést behálózó rengeteg csatorna is turistacsalogató látványosság. A városban működik a Fríz Múzeum, amely a frízekre vonatkozó történelmi, művészeti és folklóremlékek legteljesebb gyűjteménye. A Kancellária (Kanselarij) reneszánsz épületében ma több mint kétszázezer dokumentumot, kéziratokat, könyveket, térképeket őrző fríz levéltár és nyilvános

könyvtár működik. Leeuwarden egy igazi nemzetközi diákváros, három egyetemi campusnak is otthont ad. A város a környezetvédelem egyik élharcosa, zöldenergiára épülő tömegközlekedésével sokaknak ad példát.

Az itteni kulturális fővárosi programnak „Nytított közösség” (iepen mienskip) a címe. Óriási mario-nettfigurákkal játszó utcaszínház, Mata Hari életéről és haláláról szóló kiállítás, teljességre törekvő Escher-tárlat és holland tengerészeti vitorlások szemléje is szerepel a programban. Az egyik avantgarde művészeti irányzat, a dadaizmus bemutatá-

sára készülnek. Különösen érdekesnek ígérkeznek az augusztusra tervezett sporthetek. Ekkor olyan sportjátékokból rendeznek versenyeket, amelyek csak egy-egy európai nemzet hagyományai. A friezek részéről a Skútsjesilen elnevezésű, történelmi hajóegységekkel végrehajtott regatta és a Fierljeppen nevű – 8-13 méteres rúd segítségével történő – csatornaátugrás szerepel a játékok műsorán. Fontos operabemutató is lesz. Operacsemegeként – mint már említettük – Vallettával egy időben itt is műsorra tűzik az Aida modern változatát.

-h-

Horvátország nagykövete, Mladen Andrić fogadta az érettségizőket

A Horvát Köztársaság magyarországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete Mladen Andrić 2018. április 24-én a Nagykövetség rezidenciájában fogadta a budapesti Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Diákotthon érettségiző diákjait, Demcsákné Bauer Annamária és Sajnovics Mária osztályfőnököket és az iskola igazgatónőjét, Gojtán Annát. A horvát nagykövet köszöntőjében röviden vázolta a diplomácia képviselői munkáját, majd bemutatta munkatársait, Ivan Bušić meghatalmazott minisztert, Maja Rosenzweig Bajić tanácsadót és Marina Szikora első titkárt. Ezt követően Maja Rosenzweig Bajić társaságában minden megjelent diáknak átadta a Nagykövetség ajándékát, a „Hrvatska u slikama/Horvátország képekben” című két nyelvű kiadványt, valamint az iskola könyvtárának harminc horvát kortárs irodalmi alkotást adományozott. Ezt a jeles alkalmat elődje Zdenko Škrabalo (1996-2000) tett hagyományá, majd évek múltán Gordan Grlić Radman (2012-2017) volt nagykövet éllesztett újjá.

Gohér Krisztina

Az érettségiző diákok Mladen Andrić és a diplomáciai testület munkatársai társaságában